

กลไกการพัฒนานามัยสิ่งแวดล้อมในชุมชนชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง
Environment Development Mechanism in Karen Community.

ชื่อผู้วิจัย : อโณทัย พรหมชัย สิริพร ณัฐกิจ ชัยวัฒน์ สุวรรณวิภาต
หน่วยงาน : ศูนย์อนามัยกลุ่มชาติพันธุ์ ชายขอบและแรงงานข้ามชาติ กรมอนามัย

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง กรณีศึกษา บ้านห้วยไก่อ่ป่า ตำบลแม่ตื่น อำเภอมวกก่อ จังหวัดเชียงใหม่ บริบทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และบริบทของผู้นำชุมชนในการดำเนินการพัฒนามัยสิ่งแวดล้อมในชุมชน เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ในการพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมเพื่อนำไปขยายผลในชุมชนชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงอื่นๆต่อไป การศึกษาวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research – PAR) ซึ่งเป็นเทคนิคที่จะช่วยให้ประชาชนสามารถรวมตัวกันขึ้นมาในรูปขององค์กรประชาชน และเพิ่มขีดความสามารถของประชาชนด้วยระบบข้อมูล นักวิจัยเป็นผู้มีบทบาทในการเชื่อมประสานงาน กระตุ้นและให้องค์ความรู้

ผลการศึกษาพบว่าบริบทของชุมชนที่มีผลต่อการพัฒนามัยสิ่งแวดล้อมในชุมชนคือ ความห่างไกลจากชุมชนเมือง ลักษณะพื้นที่เป็นภูเขาสูง การคมนาคมมีความยากลำบาก ซึ่งในฤดูฝนไม่สามารถเดินทางออกจากชุมชนได้ มีปัญหาด้านการสื่อสารทั้งภาษาพูดและเขียน วิถีชีวิตและโครงสร้างบ้านเรือนที่ยกพื้นสูงจากพื้นดินและออกแบบให้มีช่องสำหรับหน้าต่าง ดังนั้นได้ทุนบ้านบริเวณที่ประกอบอาหารของทุกบ้านจะมีน้ำขังและมีสัตว์เลื้อยไปคืบเขี่ย ในชุมชนมีหออกระจายชาวบ้านไฟโดยใช้ระบบโซล่าเซลล์ หออกระจายชาวจะใช้การได้เมื่อมีแสงแดดเพียงพอ ในฤดูฝนส่วนมากจะใช้ไม่ได้จึงมีข้อจำกัดด้านการสื่อสารกับชุมชน บ้านห้วยไก่อ่ป่าจะปลูกข้าวเพื่อการรับประทานเพียงอย่างเดียว สำหรับพืชผักก็จะปลูกไว้ตามไร่ นา และข้างๆบ้าน อาหารประเภทโปรตีน จะเลี้ยงไก่ และหมู ไว้รับประทาน และมีการหาของป่า นก หนู ปลารับประทานเป็นครั้งคราว ชุมชนจะมีรายรับและรายจ่ายที่ไม่แน่นอน จึงมีผลกระทบต่อการพัฒนาที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมของชุมชน

ส่วนบริบทของหน่วยงานต่างๆมีภารกิจงานประจำมาก บุคลากรและพาหนะไม่เพียงพอ การดำเนินงานพัฒนาชุมชนขององค์กรและหน่วยงานต่างๆ มีกลไกการดำเนินงานที่ผ่านทาง ผู้นำชุมชน เช่น อาสาสมัครสาธารณสุข สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานคือกลุ่มผู้นำดังกล่าวมีข้อจำกัดด้านการเขียน และการอ่านภาษาไทย พื้นที่หมู่บ้านที่รับผิดชอบห่างไกลพาหนะไม่เพียงพอ การเดินทางลำบากจึงเป็นปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานบนพื้นที่สูง

การพัฒนาวิธีการดำเนินงานขององค์กร ภาศิเครือข่ายและผู้นำชุมชนในการดำเนินการพัฒนามัยสิ่งแวดล้อมในชุมชนชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงครั้งนี้พบว่าชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกหลายประเด็น โดยวิธีที่ค้นพบคือ การไปทำงานในชุมชนต้องไปในวันอาทิตย์ ไประหว่างวันที่ ๒๕- ๔ ของแต่ละเดือน การพัฒนาศักยภาพผู้นำต้องผ่านการปฏิบัติหลายๆครั้งจนเกิดความเคยชิน เอกสารสื่อสิ่งพิมพ์ที่เป็นภาษาไทยใช้ไม่ได้ผล ต้องสร้างแกนนำในชุมชนเพื่อเชื่อมต่อระหว่างชุมชนกับนักวิจัยและแกนนำที่เป็นเยาวชนต้องเป็นผู้หญิง การนัดหมายกับชุมชนในการทำกิจกรรมต้องนัดล่วงหน้า และชัดเจนไม่มีการเลื่อนหรือเปลี่ยนแปลง การ

พัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชนต้องเน้นการใช้วัสดุในท้องถิ่นเนื่องจากมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและการขนส่งจากภายนอก ข้อเสนอแนะในการศึกษาและพัฒนาต่อไปควรมีการพัฒนานโยบายและวิธีการดำเนินงานขององค์กรภาครัฐและท้องถิ่นในพื้นที่ที่เป็นชุมชนบนพื้นที่สูง และประชาชนที่เป็นชนเผ่า เนื่องจากการดำเนินงานพัฒนาด้านต่างๆจะแตกต่างจากในชุมชนพื้นราบอย่างชัดเจน